

Полската фортификация не се ограничавала впрочемъ само съ едно укрѣпяване на лагеритѣ, но получила и значително приложение въ укрѣпяването на бойнитѣ мѣста. Тѣй, Силла направилъ противъ понтийскитѣ колесници силенъ стоборъ, съ ровове по фланговетѣ между 1-та и 2-та линии, а Марій противъ тевтонитѣ силно укрѣпилъ бойното си разположение на полуострова при извора на Роданъ (Рона). Въобще полската фортификация, по вече съобразна съ римския, отколкото съ гръцкия, строй и начинъ въ дѣйствиетата на войскитѣ, била и развита въ това време много по вече у римлянитѣ, отколкото у гръцитѣ.

Въ отношение на полиорцетиката, римлянитѣ, освѣнъ общитѣ, изложени по горѣ, способности и срѣдства за атака и отбрана на градоветѣ, употребявали въ това време още слѣдующитѣ:

Въ пристѣпнитѣ съ открита сила тѣ често прибѣгвали къмъ една особена машина подъ названиее *tolleno* или *ковчезенъ гарванъ*: тя състояла отъ една дълга грѣда, която на срѣдата била прикрѣпена къмъ друга напрѣчна грѣда, лѣжаща върху два вертикални стълба. На единъ край на дългата грѣда се намиралъ единъ голѣмъ дървенъ ковчегъ, въ който влизали войници, а на другия край били прѣмѣнати въ жета, посредствомъ които ковчеза съ войницитѣ се издигалъ на стѣната. Съ открита сила градоветѣ прѣвземали сжщо чрѣзъ тѣй нарѣчената *корона* (*urbem soropa oppugnare aut capere*) или *вънѣцъ*, т. е. около града располагали въ 2 линии пѣхотата и въ 3-та конницата, и по такъвъ начинъ се приближавали къмъ него, като постепенно стѣснявали кръга и подъ прикритието на костенурки и легката пѣхота носили стѣлби, фашини и пр.

Обикновеннитѣ пристѣпи се извършвали съ костенурки отъ щитове и по нѣкога твърди успѣшно. Така Антоній взелъ по този способъ прѣдмѣстията на Кремона.

При блокадитѣ града окръжавали всѣкога съ контръ-и циркумвалационни линии, способа на укрѣплението на които въобще се схождалъ съ способа на укрѣпленieto на полскитѣ лагери; но понѣкогатѣ състояли отъ още по сложни и силни укрѣпления, за издиганieto на които се извършвали извѣтрѣдно голѣми работи. Особено внимание въ това отношение заслужаватъ контръ-и циркумвалационнитѣ линии въ блокадитѣ и обсадитѣ, извършени отъ Цезаря, и прѣимущественно при обсадата на Алезиа въ Галлия, сжщо и укрѣпенитѣ му линии при Диррахий въ Епиръ. При Алезиа, заета съ 80.000 галли подъ прѣдводителството на вожда имъ, Верцингеторикса, Цезарь ископалъ първоначално два рова, джлоки и широки 20 фута, на 400 крачки отъ тѣзи мѣста, гдѣто щели да бжджтъ направени контръ-и циркумвалационнитѣ линии. Тѣзи ровове били прѣдзначени да прикриватъ направата на линиитѣ отъ галлитѣ отъ къмъ Алезиа и полето. Подъ тѣхно прикритие и били издигнати двѣтѣ линии, отъ които контръ-валационната имала 11.000 крачки (около $7\frac{1}{2}$ версти), а циркумвалационната 14.000 крачки (около $9\frac{1}{2}$ версти) въ окръжностъ. Укрѣплениетата на всѣка линия състояли отъ: 1) валъ съ жбчато грждно прикритие (брустверъ), полукръгли издигнати укрѣпления (бастioni), на разстояние 80 крачки едно отъ друго, и съ наклоненъ къмъ полето стоборъ; 2) широкъ и джлобокъ ровъ, на много мѣста напълненъ съ вода; 3) засѣки прѣдъ рова, отъ 5 рѣда дървета, долнитѣ крайща на които би-